

HARIDUS JA KUTSEÕPE

Subsidiarsuse põhimõtte kohaselt otsustab haridus- ja koolituspoliitika üle iga Euroopa Liidu (EL) liikmesriik eraldi. Seetõttu on ELil toetav roll. Siiski on mõned probleemid kõigis liikmesriikides sarnased – vananev elanikkond, töötajate oskuste vähesus, ülemaailmne konkurents ja alusharidus – ning seepärast on vaja, et riigid reageeriks ühiselt, teeksid koostööd ja õpiksid üksteiselt^[1].

ÕIGUSLIK ALUS

Kutseõpe liigitati ühenduse meetmete valdkonnaks 1957. aastal Rooma lepingus, kuid haridus tunnistati ametlikult ELi pädevusvaldkonnaks 1992. aastal Maastrichti lepinguga. Lepingu kohaselt aitab ühendus „kaasa kvaliteetse hariduse arendamisele, soodustades koostööd liikmesriikide vahel ning vajaduse korral toetades ja täiendades nende tegevust, samal ajal täiel määral respektides liikmesriikide vastutust õpetuse sisu ja haridussüsteemide korralduse eest ning nende kultuurilist ja keelelist mitmekesisust“.

Lissaboni lepinguga sätteid ELi rolli kohta hariduse ja kutseõppe valdkonnas (XII jaotis, artiklid 165 ja 166) ei muudetud. Leping sisaldab lisaks aga sätet, mida võib nimetada horisontaalseks sotsiaalklauslik. Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 9 on sätestatud: „Oma poliitika ja meetmete määramisel ja rakendamisel võtab liit arvesse [...] hariduse [ja] koolituse [...] kõrge tasemega seotud nõudeid.“

Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, millel on aluslepingutega võrreldes samaväärne õigusjõud (ELi lepingu artikkel 6), on märgitud, et „Igaühel on õigus haridusele ning õigus saada kutse- ja täiendusõpet“ (artikkel 14) ning „[...] õigus teha tööd ja tegutseda vabalt valitud või vastuvõetaval kutsealal“ (artikkel 15).

EESMÄRGID

Oma poliitikas ja meetmetes peab liit võtma arvesse hariduse ja koolituse kõrge tasemega seotud nõudeid. Seega on ELi pikaajalised strateegilised eesmärgid hariduse ja koolituse valdkonnas vastavalt nõukogu 2009. aasta otsusele järgmised: 1) elukestva õppe ja liikuvuse elluviimine; 2) hariduse ja koolituse kvaliteedi ja tõhususe parandamine; 3) võrdsete võimaluste, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja kodanikuaktiivsuse edendamine; 4) loomingulisuse ja innovatsiooni, sealhulgas ettevõtluse edendamine kõigil hariduse ja koolituse tasanditel.

[1] Lisateabe saamiseks vt teabelehte [3.6.4](#) kõrghariduse kohta.

SAAVUTUSED

A. „Euroopa 2020“ ning haridus ja koolitus 2020

Haridus- ja koolituspoliitika hoogustus eriti pärast [strateegia „Euroopa 2020“](#) vastuvõtmist. Ehkki haridus- ja koolitussüsteemide eest vastutavad peamiselt liikmesriigid, on ELil oluline roll haridussüsteemide täiustamiseks ja ajakohastamiseks tehtavate jõupingutuste toetamisel ja täiendamisel. Strateegia „Euroopa 2020“ raames antakse liikmesriikidele igal aastal riigipõhiste soovitude kujul konkreetseid suunised esmatähtsate reformide kohta.

Hariduse ja koolituse valdkonnas visandatakse ELi ühistöö eesmärgid, vahendid ja kord [hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilises raamistikus](#) (HK 2020). Osana raamistikust HK 2020 on 2020. aastaks seatud järgmised ELi sihttasemed: 1) vähemalt 95% lastest vanuses neli aastat kuni kohustusliku algkooli mineku alguseni peaks osalema alushariduses; 2) nende 15-aastaste osakaal, kellel puudub piisav lugemisoskus ning matemaatika ja loodusteaduste alased teadmised, peaks olema väiksem kui 15%; 3) õpingute või koolituse katkestajate osakaal peaks olema väiksem kui 10%; 4) kõrghariduse omandanud 30–34aastaste isikute osakaal peaks olema vähemalt 40%; 5) vähemalt 15% täiskasvanutest (vanuserühmas 25–64 eluaastat) peaks osalema elukestvas õppes; 6) vähemalt 20% kõrghariduse omandanutest ja 6% 18–34aastastest, kellel on esialgne kutsekvalifikatsioon, peaksid olema mõnda aega välismaal õppinud; 7) 1–3 aastat tagasi kooli lõpetanutest (20–34aastastest, kes on edukalt omandanud kesk- või kõrghariduse) peaks olema tööga hõivatud vähemalt 82%.

Selleks et rakendada ELi poliitikat kutsehariduse ja -õppe valdkonnas, kasutab komisjon Euroopa Kutseõppe Arenduskeskust (CEDEFOP), mis on üks ELi detsentraliseeritud asutustest.

B. Euroopa uus oskuste tegevuskava

Komisjon avaldas 2016. aastal teatise „Euroopa uus oskuste tegevuskava“ ([COM\(2016\)0381](#)), milles ta teeb ettepaneku 10 meetme kohta, mis võimaldavad inimestel omandada tööturul nõutavaid oskusi ning juba omandatud oskusi paremini ära kasutada, et aidata neil leida kvaliteetseid töökohti:

- oskuste garantii, et aidata väheste oskustega täiskasvanutel omandada minimaalsel tasemel kirjaoskuse, arvutamisoskuse ja digitaaloskused;
- Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku läbivaatamine;
- nn digioskuste ja töökohtade koalitsioon, et toetada koostööd hariduse, tööhõive ja tööstuse sidusrühmade vahel;
- oskustealase valdkondliku koostöö kava, mille eesmärk on parandada oskuste prognoosimist;
- kolmandate riikide kodanike kutsekirjelduse koostamise vahend, et toetada rändajate oskuste ja kvalifikatsioonide varajast väljaselgitamist ja kirjeldamist;

- kutsehariduse ja -õppe toetamine eelkõige Euroopa kutseoskuste nädala raames toimivate ürituste ja tegevuse kaudu;
- kõige olulisemate pädevuste kohta antud soovitusel läbivaatamine, et aidata suuremal hulgal inimestel omandada põhioskused, mis on vajalikud töötamiseks ja elamiseks 21. sajandil;
- Europassi raamistiku läbivaatamine, et pakkuda inimestele paremaid ja lihtsamini kasutatavaid vahendeid nende oskuste esitlemiseks;
- ettepanek võtta vastu soovitus hariduse omandanute edasise tegevuse jälgimise kohta, et parandada kõrgkooli lõpetanute tegevuse tulemuslikkust pärast nende haridus- ja koolituskogemuste omandamist;
- parimate tavade analüüs ja jagamine, et juhtida kõrgelt kvalifitseeritud inimeste liikumist riikide vahel (nn ajude vool).

C. Alusharidus

Pärast seda, kui võeti vastu [Euroopa sotsiaalõiguste sammas](#), milles rõhutatakse, et lastel on õigus kvaliteetsele ja taskukohasele alusharidusele ja lapsehoiule, on alushariduse küsimus muutunud veelgi olulisemaks. Komisjon kiitis 2018. aasta mais heaks ettepaneku võtta vastu nõukogu soovitus kvaliteetsete alusharidus- ja lapsehoiusteede kohta (COM(2018)0271). Ettepaneku aluseks on varasem töö kõnealuses valdkonnas, eelkõige riiklike ekspertide töörühma 2014. aasta ettepanek „[Alushariduse ja lapsehoiu kvaliteediraamistiku peamised põhimõtted](#)“.

D. Euroopa haridusruum

Komisjon avaldas pärast Göteborgis toimunud tippkohtumist mais 2018 teatise „Tugevama Euroopa väljakujundamine: noorte-, haridus- ja kultuuripoliitika roll“ (COM (2018)0268). Selles on esitatud Euroopa haridusruumi loomise visioon, muu hulgas ettepanek võtta vastu nõukogu soovitus kõrgkoolidiplomite ja keskkooli lõputunnistuste ning välismaal veedetud õppeperioodide õpiväljundite automaatse vastastikuse tunnustamise edendamise kohta (COM (2018)0270).

E. Erasmus programm

„[Erasmus+](#)“ on ELi hariduse, koolituse, noorte ja spordi valdkonna programm aastateks 2014–2020. Sellega arendatakse edasi liidu varasemaid algatusi ning edendatakse vahetusi, haridus- ja koolitussüsteemide arendamist ja noorte tööd.

Programmiga „Erasmus+“ toetatakse riikide jõupingutusi Euroopa inim- ja sotsiaalse kapitali potentsiaali tõhusal ärakasutamisel ning tugevdatakse samal ajal elukestva õppe põhimõtet, sidudes toetuse formaalsele, mitteformaalsele ja informaalsetele õppele hariduse, koolituse ja noorte valdkonnas.

Programmi „Erasmus+“ konkreetsed eesmärgid hariduse ja koolituse valdkonnas on järgmised: 1) parandada võtmepädevuste ja oskuste taset, eriti seoses nende tähtsusega tööturul ning nende panusega sidusasse ühiskonda; 2) toetada kvaliteetseid täiustusi, innovatsiooni tippaset ning rahvusvahelistumist haridus- ja koolitusasutuste tasandil; 3) edendada Euroopa elukestva õppe valdkonna esilekerkimist ja sellekohast teadlikkust, et täiendada riikliku tasandi poliitilisi reforme, ning kindlustada haridus- ja koolitussüsteemide ajakohastamine; 4) tõhustada hariduse

ja koolituse rahvusvahelist mõõdet; 5) parandada keelte õpetamist ja õppimist ning edendada ELi suurt keelelist mitmekesisust ja kultuuridevahelist teadlikkust.

Programmi „Erasmus+“ ambitsioonikas eesmärk on edendada sünergiaid ja vastastikust täiendavust haridus-, koolitus- ja noorsootegevuse eri valdkondades, kaotades tehnilikud tõkked eri meetmete ja projektide vahelt, edendades uusi ideid, meelitades ligi uusi osalejaid töömaailmast ja kodanikuühiskonnast ning stimuleerides uusi koostöövorme. Haridussektori puhul täidab programm neid eesmärke põhimeetmete raamistikus. 1. põhimeede keskendub kõigi haridussektorite töötajate ja õpilaste liikuvusele kõrghariduse ning kutsehariduse ja -õppe valdkonnas, 2. põhimeede käsitleb partnerlusi ja 3. põhimeede toetab poliitika reformi.

[Komisjoni ettepanek](#) järgmise programmi kohta (2021–2027) avaldati 2018. aasta mais ([COM\(2018\)0367](#)). Selles soovitati nimetada kogu programmi lihtsalt „Erasmus“. Programmi üldine ülesehitus ei ole oluliselt muutunud, sealhulgas kolm programmi „Erasmus+“ raames juba loodud põhimeedet. Komisjon soovib aga programmitöö perioodiga 2014–2020 võrreldes kahekordistada eelarvet 30 miljardi euroni.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Euroopa Parlament on alati toetanud tihedat koostööd liikmesriikide vahel hariduse ja koolituse valdkonnas ning Euroopa mõõtme tugevdamist liikmesriikide hariduspoliitikas. Parlament osaleb aktiivselt HK 2020 raamistikuga seotud poliitikatsükli ja reageerib selle raames koostatud aruannetele, näiteks [oma 23. juuni 2016. aasta resolutsiooniga hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku \(HK 2020\) järelmeetmete kohta](#).

A. Erasmuse programm

Parlament on teinud edukalt tööd, et tagada programmile „Erasmus +“ rohkem kättesaadavaid eelarvevahendeid. Parlament võttis 12. aprillil 2016 vastu resolutsiooni Erasmus+ ja teiste vahendite kohta liikuvuse edendamiseks kutsehariduses ja -koolituses: pidevõppe lähenemisviis^[2]. Selles resolutsioonis kutsub ta komisjoni, liikmesriike ja riiklikke tööturuasutusi üles propageerima eelkõige VKEde seas programmi „Erasmus+“ ning muid vahendeid, mille eesmärk on edendada liikuvust kutsehariduses ja -koolituses. Oma [14. septembri 2017. aasta resolutsioonis](#) leidis parlament, et programmil Erasmus+ on olnud äärmiselt positiivne mõju. Ta rõhutas, et uus programm peaks olema avatum ja kättesaadavam ning juhtis tähelepanu Euroopa arvestuspunktiüsteemi (ECTS) ainepunktide tunnustamisel esinevatele raskustele. Parlament kutsus üles võtma kasutusele Euroopa üliõpilaste e-kaardi (eCard), et anda õpilastele üleeuroopaline juurdepääs teenustele. Parlamendiliikmed rõhutasid, kui oluline on programmi kaudu edendada kodanikuaktiivsust, kodanikuõpetust ja Euroopa identiteeti.

Järgmise põlvkonna Erasmus + programmi jaoks tegi parlament ettepaneku kolmekordistada eelarvet 41 miljardi euroni, mis võimaldaks suurendada osalejate arvu ja kaasatust. Samuti on uue programmi üheks prioriteediks

[2]ELT C 58, 15.2.2018, lk 65.

kutseharidusvahetusprogrammid, eriti piirialadel, ning neile nähakse ette suurem eelarve.

B. Haridus ja tööhõive

Kultuuri- ja hariduskomisjon (CULT) ning tööhõive- ja sotsiaalkomisjon (EMPL) koostasid ühise algatusraporti komisjoni teatise „Euroopa uus oskuste tegevuskava“ kohta. Resolutsioon võeti vastu parlamendi [14. septembri 2017. aasta](#) istungjärgul. Parlament pooldas hariduse ja oskuste arendamise terviklikku käsitlust, kutsudes liikmesriike üles keskenduma mitte ainult tööalase konkurentsivõime, vaid ka ühiskonna jaoks kasulikele oskustele. Käsitleti ka muid küsimusi: terviklikum lähenemisviis rändajate kvalifikatsiooni tõstmisele, investeerimine alusharidusse ja lapsehoidu, elukestva õppe võimaluste edendamine, mitteformaalse ja informaalsete õppe võtmeroll ning digitaalsete, teadus-, tehnoloogia-, inseneeria- ja matemaatika- (STEM) ning ettevõtlusoskuste edendamine.

CULT ja EMPL koostasid Europassi raamistiku ajakohastamist käsitleva komisjoni ettepaneku kohta seadusandliku ühisraporti. Uus Europassi raamistik võeti vastu 18. aprillil 2018 Euroopa Parlamendi ja nõukogu [otsusega \(EL\) 2018/646](#).

C. Muud konkreetsed valdkonnad

Parlament näitab samuti üles elavat huvi komisjoni teatiste vastu, mis käsitlevad hariduse ja koolituse konkreetseid valdkondi. Näiteks võib välja tuua parlamendi [22. oktoobri 2013. aasta resolutsioon hariduse ümbermõtestamise kohta](#), [15. aprilli 2014. aasta resolutsioon uute tehnoloogiate ja avatud õppematerjalide kohta](#), [8. septembri 2015. aasta resolutsioon noorte ettevõtluse edendamise kohta hariduse ja koolituse kaudu](#), [12. septembri 2017. aasta resolutsioon akadeemilise täiendushariduse ja kaugõppe kui Euroopa elukestva õppe strateegia osa kohta](#) ja [12. juuni 2018. aasta resolutsioon hariduse ajakohastamise kohta ELis](#).

Pierre Hériard
05/2019

